

Aftan á Svartadeyða var fiskaloysi. Tá funnu Fámíningar Hákunarhav, ytsta havmið út vestur úr Suðuroynni. Teir høvdu ríkið í triggjar dagar. »Kastið niður«, segði Hákan heiman Kirkju við bátsfelagar sínar, ið høvdu lagt frá sær, »nú er matur undir«.

(Úr Fámjin.)

Fiskimarkið.

Eftir Dánjal Nolsøe.

12. mars í ár fáa¹⁾ Føroyar fiskimark uppá 12 sjómíl út frá beinum grundlinjum. Upp undir ein tilíkan dag hóvar tað seg at líta aftur um bak og, tað ið torførari er, at meta um, hvat ið dagurin hevur í viðføri.

I. Søgan.

A. Fram til o. u. 1850.

1. »Mare clausum« og »mare liberum« eru tvey orð úr teirri tíðini, tá ið latín var felags ritmál fyri vísindamenn. Tey lýsa aðalgongdina í hinari europeisku sjómarkssøguni. Beinleiðis týdd merkja tey »stongt hav« og »frælst hav«. Frá miðeldini og upp til nýggjari tíð kannaðu tey skiftandi stórveldini á sjónum, sum t. d. Venezia, Portugal, Spania og Ongland, sær yvirvald yvir heilum høvum. Frá okkara leiðum kann nevast, at noregskongar og seinni hinir dansk-norsku kongarnir ognuðu sær havið alt millum Noregs og Grønlands. Hildið varð, at Grønland var landfast við Bjarmaland (Rusland) og Noreg; botnurin á hesari

¹⁾ Greinin er skrivað í februar 1964.

almiklu buktini var hin »Tröllabotnur«, ið tikin verður til í kvæðunum.¹⁾ Í 16. og 17. öld fór hugsjónin um »frælsi á havinum« at taka seg upp, eina mest tí at tað nú var stórveldunum meira at gagni at sigla óhappað til Ameriku og onnur nýlendi handan hav enn at hava einarætt til heimahøvini í Europu. Tað sipaði ikki saman at krevja mare liberum úti hjá øðrum og mare clausum heima hjá sær sjálvum. So liðandi minkaði hitt stongda heimahavið inn til eitt mjærri belti fram við landi, ið fekk navnið sjóterritorium.²⁾

2. Snúgva vit okkum til fiskirættindini í eldri tíð, dagar eitt tvørdømi (paradoks) undan. Hesi rættindi fylgja ikki leiðini frá mare clausum til mare liberum. Í miðöldini og langt upp í nýggjari tíð, við øðrum orðum í mare clausum tíðini, var hin almenna reglan í Europu, at fiskiskapur heilt inn í klettin var loyvdur einum og hvørjum, útlendingum eins væl og innlendingum. Ikki fyrrenn í mare liberum tíðini kom fiskiskapur innan mark at verða bannaður fyri útlendingar. Tá ið felagsmarknaðarlondini í dag hava í hyggju at taka øll fiskimørk av sínámillum³⁾, hevur ein tilík skipan so statt gamlan søguligan botn í Europu. Men gloymast má ikki, at hin gamla europeiska reglan um fiskifrælsi á havinum alla tíð hevði undantøk. Tey norðastu londini í Atlantshavinum hava aldri játtað útlendingum fiskifrælsi.⁴⁾ Hesi undantøkslond eru Noreg og hini gomlu norsku hjálandini í Atlantshavinum og Skotland og hinar

1) Ræstad s. 151.

2) Orðið »sjóterritorium« er í greinini føroyskað til »landhalgi« og orðið »fiskiterritorium« til »fiskihalgi«.

3) Sjá grein 52 í sáttmála frá 25. mars 1957 millum Belgiu, Vestur-týskalands, Fraklands, Italiu, Luxembourgs og Hálands um hin europeiska figgjarliga felagsskapin (»Rom-sáttmálin«).

4) Gidel III s. 293–294.

skotsku oyggjarnar. Um hetta skrivar hin norski altjóðalögfrøðingurin Arnold Ræstad¹⁾):

»Forklaringen må vel søkes i, at fiskerierne i Norge og Skotland spillede en ganske anden rolle for befolkningen end i Danmark og England. Der var i Norge og på de skotske øer, i modsetning til, hvad tilfældet var i de to andre lande, en virkelig fiskerbefolkning — en befolkning, som av naturen var henvist til at søke en væsentlig del av sit udkomme på havet. At drive fiskeri var for denne befolkning ikke en binæring, som det var for danskerne, eller en industri blandt andre industrier, som det var for visse engelske byer . . . i den senere middelalder. Sjøen var for nordmændene, islændingene og skotterne det daglige liv og det daglige brød.«

Henda serstøðan hjá teimum kørgu londunum fyri norðan hevur havt avleiðingar upp til okkara tíð.

3. Eftir tykki Ræstads hevur hin nevnda serreglan norskan uppruna og er komin til Skotlands við norskum innflytarum.²⁾ Stórsøguligan týdning fekk hon, tá ið Skotland og Ongland í 1603 gjørdust eitt ríki undir Jákupi I. Eins og onnur europeisk lond hevði Ongland játtað útlendingum fiskifrælsi. Helst eftir skotskum fyridømi setti Jákup bann fyri, at fremmandir fiskaðu við Onglandsstrendur.³⁾ Hetta íspann eitt aldarlangt stríð við fleiri bardøgum millum Onglands og Hálands,⁴⁾ sum frá gamlari tíð hevði ríkið fiskiskap undir Onglandi, serliga eftir sild. Hin hálendski fiskiflotin var risastórur, í minsta lagi uppá 2.000 skip við 20–30.000 fiskimonnum um borð, og hann fiskaði heilt norður til Hetlands.⁵⁾ Hesin hálendski fiskiskapur undir

1) Ræstad s. 22–23.

2) Ibid. s. 23.

3) Fulton s. 124 og Gidel III s. 294. Mótber lutvís Meyer s. 14.

4) Fulton s. 378–516. Undir hesum stríðnum skrivaði hin heimsgitni hálendski altjóðalögfrøðingurin Hugo Grotius bók sína »Mare liberum«, ið kom í 1609. Sum aftursvar skrivaði onglendingurin John Selden eftir áheitan Jákups bókina »Mare clausum«, ið kom í 1636.

5) Fulton s. 126 og 130, nota 3.

teimum bretsku londunum kom óbeinleiðis at fáa týðning fyrri Føroyar.

4. Hin bretski fiskiskapurin í Norðuratlantshavinum er gamal og kann ið hvussu er fyrast aftur til 15. öld.¹⁾ Tað tykist, sum onglendingar hava mest leitað til Íslands og skotar mest til Føroya. Dømi eru um, at hesin fiskiskapur undir Føroyum hevur vundið upp á seg fyrst í 17. öld, um sama mundið, sum hitt bretsk-hálendska stríðið tók seg upp. Hin 6. august 1615 skrivaðu føroyingar til Christian IV, at

»her under landet forsamler sig en hel hob engelske og skotske skibe, flere end nogen tid været haver, og her under landet bruger deres fiskeri, ikke ude på havet, som under Island brugeligt er; men de løber og driver ind under landet på landsens grunde og fiskeklakker, og udi så mange måder bortrøver den fattige næring og guds gave, som vi fattige folk ellers med vores små både kunde opfiske«.²⁾

Og hin 5. juli 1617 skrivaðu føroyingar til kongs, at

»en stor hob skotske skibe haver nu på 2 eller 3 års tid forsamlet sig her under . . . eders nådes land og øer, og med deres små skibe seiler og ror igjennem landet og ind udi alle fjorder og havner, fisker og opriver inden fjord og uden fore den fattige næring; som vi fattige folk med vores små både på sådanne steder søge kunde, så vel som på alle vores fiskeklakker og grunder, hvorhen de så snart de ser os . . . med vores små både sidder og fisker, strax løbe udi hobetal . . . «.³⁾

Christian IV vendi sær til Jákups I, sum legði málið inn fyrri hitt skotska ráðið (»The Privy Council of Scotland«). Hetta stevndi saman umboðsmonnum fyrri teimum

1) Ræstad s. 71 og 73.

2) N. Andersen s. 225–226, smb. Ræstad s. 213.

3) N. Andersen s. 234–235, smb. Ræstad s. 213, har henda viðmerkingin til brævið verður gjørd: »Færingerne støtter sig, som det vil ses, til den gamle norske opfatning, at de pladse i sjøen, hvor de pleiede at drive fiske, var deres, landets, grunder og fiskeklakker«.

skotsku býunum, ið plægdu at luttaka í føroyafiskiskapinum. Teir søgdu, at skotar fóru til Føroya av neyð, tí at hálendingar komu við 2.000 skipum um árið og fiskaðu inn til eina míl frá Orknoyum og Hetlandi. Úrslitið varð, at Jákup I og skotska ráðið í 1618 settu bann fyrri, at skotskir fiskimenn fiskaðu undir Føroyum innan fyrri sýni av landi, av tí at hesin fiskiskapur »eftir fólkarættinum bert mátti rekast av íbúgvum Føroya og øðrum tegnum danska kongsins«.¹)

5. Hin bretska viðurkenningin av fiskibanninum við Føroyar kom at fáa týðning eini 200 ár fram í tíðina, ikki bert fyrri Føroyar, men helst eisini fyrri Ísland. Í 1603 hevði Christian IV boðið Jákupi I, at eingilskir fiskimenn kundu sleppa at fiska inn til 2 danskar míl (8 fjórðingar) úr Íslandi, men hevði lagt aftur at, at teir í framtíðini máttu halda seg burtur frá norsku strondini, Vardøhus og Føroyum.²) Í einum hvalaveiðiloyvisbrævi frá 1631 setti Christian IV fiskimarkið fyrri eingilskar fiskimenn við Ísland til 4 danskar míl (16 fjórðingar).³) Ræstad heldur tað vera trúligt, at viðurkenningin av hinum føroyska fiskibanninum er tað, sum hevur elvt kongi til at seta fiskimarkið við Ísland til 4 míl í staðin fyrri 2 míl. Hann skrivur um hetta⁴):

»Dernæst hadde saken angående det skotske fiskeri under Færøerne hat et over forventning gunstigt forløp. Det har måske ikke stået ganske klart for Christian IV, at der var en ikke uvæsentlig forskjel mellem Færøspørgsmålet og Islandsspørgsmålet, for så vidt som han i det ene tilfælde hadde med engelske, i det andet tilfælde med skotske fiskere at gøre. De engelske fiskere hadde nu engang gennem lange tider vænnet sig til at gå ud fra, at fiskeriet i havet ved Island var frit. De skotske Færøfiskere var derimot fra sit hjemland fortrolige med ind-

1) Fulton s. 175—176.

2) Ræstad s. 211.

3) Ibid. s. 211.

4) Ibid. s. 217.

skrænkningar í utlændingum fiskefrihet. Christian IV . . . har indset, at det norske herredømme i Nordhavet i dette tilfælde bedst opret holdtes ved fastsættelse af en zone, hvori fiskeriet var forbeholdt under sætterne. Denne zone burde jo fastsættes på samme måde for Færøerne og Island. Men da var tomilsgrensen for snæver. Skotterne havde for Færøernes vedkommende anerkjendt synsviddegrensen, og firemilsgrænsen faldt på det nærmeste sammen med synsvidden.«

Hetta 4 míla (16 fjórðinga) fiskimarkið uttan um Føroyar og Ísland kom sum meginregla at verða standandi upp til miðjuna av fyrri öld. Tað varð nevnt í handils- og hvalaveiðiloyvisbrøvum, galdandi annaðhvørt fyri Ísland og Føroyar í felag ella bert fyri annað landið, og í fyriskipinum til dansk orlogsskip, ið send vórðu upp í Norðuratlantshavið.¹⁾ Sum eitt dømi kann nevast, at Friederich von Gabel í 1698 sendi skipið »Justitia« til Føroya og samstundis gav føroyinginum Niels Zachariassen Eide, ið hann hevði gjørt til »strandvisitør«, fyriskipan um, at fiskimarkið var 4 danskar míl úti. At markið varð vart, sæst av, at eitt hálendskt fiskiskip sama árið varð upptikið fyri ólógligan fiskiskap undir Føroyum.²⁾

6. Um 1750 fóru Norðanlond at nýta eitt sjómark upp á 1 míl (4 fjórðingar), fyrst bert sum friðarmark, men so við og við sum alment sjómark.³⁾ Nakað seinni varð eitt sjómark upp á $3\frac{1}{4}$ míl (3 fjórðingar) tikið í nýtslu av londum sum Stóra Bretlandi, U.S.A. og Fraklandi.⁴⁾ Hetta markið er grundað á hina sonevndu »goturskotslæruna«, fólkarættarlæruna um, at sjómarkið eigur at liggja so langt úti, sum goturstykki bera av landi.⁵⁾ Hitt norðurlenska

1) Ibid. s. 335.

2) Fulton s. 529.

3) Ræstad s. 329.

4) Ibid. s. 307.

5) Upphavsmáður til hesa læru er hálendingurin Cornelius van Bynkershoek í ritgerð sínari »De dominio maris« frá 1703. Smb. Ræstad s. 291.

4 fjórðinga markið hefur einki samband við hesa læruna og tí heldur ikki við 3 fjórðinga markið.¹⁾

Aftaná eitt rættarmál um eitt skip, ið varð upptikið undir krígunum millum Danmarkar og Onglands fyrst í 19. öld, gjørdi Friðrikur VI hin 22. februar 1812 soljóðandi boðskriv:

»Vi ville allernådigst have fastsat som regel i alle de tilfælde, hvor spørgsmål er om bestemmelsen af Vor territorial-høiheds grændse ud i søen, at denne skal regnes indtil den sædvanlige sømiils afstand fra den yderste øe eller holm fra landet, som ikke overskylles af søen; hvorefter samtlige vedkommende ved rescript ville blive at instruere.«

Hetta boðskriv varð kunngjørt fyri viðkomandi rættum og embætismonnum, men ikki prentað. Helst sipaði tað bert til friðarmarkið, ikki til fiskimarkið.²⁾ 1 míla (4 fjórðinga) markið gjørdist tó skjótt alment sjómark í Danmark og Noregi, eisini fyri fiskiskap. Í Noregi var hetta markið vordið alment um 1830.³⁾ Í hesum sambandi er tað forvitnisligt, at dansk orlogsskip, sum áður sagt, heilt upp til 1850 árinu fingur fyriskipan um, at fiskimarkið uttan um tær donsku oyggjarnar í Norðuratlantshavinum var uppá 4 míl (16 fjórðingar).

B. O. u. 1850 — o. u. 1950.

1. Fyri rúnum 100 árum síðani tóku gomlu fiskirættindini hjá teimum donsku atlantsoyggjunum at minka. Í 1859 kunngjórði danska uttanríkisráðið fyri landsstjórnunum í Onglandi og Fraklandi, at 4 fjórðinga markið eftir kgl. boðskrivi frá 1812 skuldi vera galdandi sum sjómark við Ísland.⁴⁾ Hin 7. apríl 1865 skrivaði danska løgmalá-

1) Ræstad s. 340.

2) Ibid. s. 344.

3) Øksnevad s. 19.

4) Ræstad s. 335 og Þordarson s. 58.

ráðið í einum innanveggja brævi til uttanríkisráðið, at sjómarkið við Ísland átti at vera uppá 3 fjórðingar av tí, at Ongland og Frakland, ið høvdu so nógv at týða á sjónum, sjálv bert kravdu eitt sjómak uppá 1 league ella 1 lieu, ið svaraði til 3 fjórðingar, ikki til 4 fjórðingar so sum hin gamla danska mílin.¹⁾

2. Við hinum sonevnda norðsjóvarfiskisáttmálanum frá 6. mei 1882 varð 3 fjórðinga markið avrátt sum fiskimark fyri Stóra Bretland, Týskaland, Belgíu, Háland og Danmark. Noreg og Svíaríki hildu seg uttan fyri áttmálan.

3. Seinast í 19. øld byrjaði hin bretska trolveiðan í Norðsjónum. Eftir nøkrum árum fór fiskamongdin har at minka, og leitað varð so longur burtur, til Íslands, Biscayabuktina, Spaníu, Portugals, Fronsku Vesturafríku og Barentshavið.²⁾ Í 1880 árunum fóru bretar at nýta gúvu skip til línufiskiskap undir Føroyum. Kalvín tók tá at minka nógv. Um summarið 1898 komu fyrstu trolskipini til Føroya, og tað í hópatáli. Úr einari bygd sóust 40 skip trola í senn nærhendis landi. Í einum løgtingsnevndaráliti frá 1898 sigist³⁾:

»Skibene går aldeles rationelt til værks. Et antal af en halv snes skibe lægge sig i rad ikke fjernere, end at redskaberne ikke komme i kollision med hinanden, hvorefter trawlingen sker i samme retning for dem alle. Da garnet kun har en maskevidde af ca. 1 tomme, optager trawlet alt, hvad der findes på dets vej, lige fra den største helleflynder til den mindste fiskeyngel. Den yngel, som garnet ikke fanger, bliver enten knust af trawlbommen eller ødelagt ved at presses ind mellem den i garnet værende fisk. . . . Det tegnede i forsommeren til en god fanget af kuller i farvandet ved den nordlige del af øerne; men den er totalt mislykket som følge af trawlernes virksomhed. Der er al mulig grund til at antage, at dette vil være føleligt i de pågældende bygder;

1) Þordarson s. 62–63.

2) Meyer s. 122.

3) Løgtingsnevndarálit V/1898.

thi kullerne have hidtil ved at tørres og opbevares til vinteren udgjort den overvejende del af føden, når uvejret i længere tid ikke tillader bådene at søge søen. For dampskibenes dristighed har i sommer ingen grænse været; de arbejde tæt ved land og inde på fjordene, således i sundet mellem Strømø og Østerø, hvor afstanden mellem landene ikke er mere end $\frac{1}{8}$ mil. Rundt omkring fra kommer der da også nu klager i høje toner over de fremmedes fiskeri, og det er heller ikke uden ængstelse, at man kan se fremtiden i møde. Sommerfiskeriet er mislykket. Forråds-kælderne . . . ere tomme, og vinteren står truende for døren med udsigt til den samme fiskemangel som i sommer. Også vårfiskeriet, som skal give penge til indkøb til handelen, må befrygtes ødelagt for kommende år.¹⁾

4. Norðsjóvarfiskisáttmálin frá 1882 var ikki galdandi fyri Ísland og Føroyar. Men við sáttmála frá 24. juni 1901 millum Stóra Bretlands og Danmarkar varð 3 fjórðinga fiski-markið avrátt at galda við Ísland og Føroyar, ið eins og áður fylgdust í hesum máli.

5. Andstöðan hjá Noregi móti at taka við 3 fjórðinga markinum er aðalupprunin til framtakið í fiskimarksmál-inum í 20. öld. Sambært kgl. boðskrivum frá 16. oktober 1869, 5. januar 1881 og 9. september 1889 vórðu ymsa staðni á norsku strondini drignar beinar grundlinjur millum teir ytstu oddarnar á strondini og skergarðinum, og sjó-markið varð lagt 4 fjórðingaruttan fyri linjurnar.²⁾ Sum áður sagt, vildi Noreg ikki undirskriva norðsjóvarfiskisáttmálan frá 1882 og gjørdi tað heldur ikki seinni, tó at tað fekk dyggar áheitanir um at gera hetta. Bretska trýstið á Noreg var heldur enn ikki sterkt. Hin 26. juni 1911 segði bretska uttanríkisráðharrin Edward Grey við norska uttanríkisráðharran Irgens í London, at 3 fjórðinga markið hevði

¹⁾ Um trolfiskiskapin undir Íslandi og Føroyum seinast í 19. öld skrivar Fulton bls. 713: » . . . the catches were so enormous and the enterprise so profitable, that large and seaworthy vessels were specially built for this fishing, which became one of the most important for the English markets«.

²⁾ Ræstad s. 351–359.

so mikið at týða fyr Stóra Bretland, at hetta landið var til reiðar at fara í kríggj móti sterkasta landið í verðini fyr at fáa markið viðurkent.¹⁾ Henda samrøðan varð hildin, tí at ein bretscur trolari sama árið var tikin innan fyr hitt norska markið, men uttan fyr 3 fjórðingar.²⁾ Áralangar samráðingar fóru fram millum bæði londini, men Noreg broytti ikki støðu sína.

Við kgl. boðskrivi frá 12. juli 1935 varð fiskimarkið fyr allan tann lutin av teirri norsku strondini, ið liggur norðan fyr 66°, 28.8', ásett til 4 fjórðingar frá samstundis ásettum beinum grundlinjum. Í innganginum til boðskrivið sigist, at fiskimarkið verður drigið »med grunnlag i gamal nasjonal hevd, — i samsvar med dei geografiske vilkåra langs den norske sjøsiden, — til verje for livskravene for den norske busetninga i den nordste luten av landet.«³⁾ Stóra Bretland mótmælti alt fyr eitt, og samráðingar vórðu tiknar upp. Í 1949 var komið fram til eitt sáttmálauppskot, sum bretska stjórnin segði seg at vilja góðkenna. Men uppskotið varð einmælt felt av norska Stórtinginum. Í september 1949 stevndi Stóra Bretland Noregi inn fyr altjóða dómstólin í Haag. Undir rættargongdini viðgekk Stóra Bretland, at Noreg hevði vunnið sær søguligan rætt til eitt 4 fjórðinga mark, og stríðið kom so at standa um grundlinjurnar. Dómurin fall 18. desember 1951 og var ein sigur fyr Noreg. Hann sigur, at tær norsku grundlinjurnar ikki stríða móti fólkarættinum.

C. Aftaná o. u. 1950.

1. Dómurin í Haag er ein megintilburður í sjómarksøguni. Hann fekk nógvar avleiðingar. Har ið Noreg slepti, tók Ísland við. Hin 5. apríl 1948 var komin í gildi íslendsk

1) Fisheries Case II s. 740.

2) Fisheries Case, Judgment s. 125.

3) Fisheries Case, Judgment s. 125.

lóg, ið gav fiskimálaráðinum fullmakt til at leggja avmarkað øki av landgrunninum inn undir íslenska reglugerð og lóggávu. Aftan á, at Stóra Bretland hevði stevnt Noregi inn fyri dómstólin í Haag, segði Ísland hin 3 oktober 1949 upp sáttmálan frá 1901 fyri at standa óheft, tá ið dómurin fall. Á aðalfundinum hjá S. T. sama heystið legði Ísland fram uppskot um, at spurningurin um at gera eina alheimsrættarskipan á havinum varð tikin upp av hinari føstu fólkarættarnevndini hjá S. T. Hetta varð samtykt. Longu áðrenn Haag=dómurin fall, gjørdi hitt íslenska fiskimálaráðið hin 22. apríl 1950 skipan um eitt 4 fjórðinga fiskimark á norðurlandinum, drigið uttan um beinar grundlinjur eftir norskari fyrimynd. Aftan á, at dómurin var fallin, gjørdi fiskimálaráðið í mars 1952 nýggja skipan um grundlinjur og 4 fjórðinga fiskimark uttan um alt Ísland. Stóra Bretland mótmælti, og bretskeir fiskakeyparar hildu í nøkur ár uppá at flyta fisk inn úr Íslandi.¹⁾

2. Meðan Ísland var saman við Danmark, høvdu færoyingar sum danskir ríkisborgarar somu fiskirættindi undir Íslandi sum íslendingar sjálvir. Aftan á 1943, tá ið Ísland varð leyst, varð enn í nøkur ár loyvt færoyingum at fiska innanfyri í Íslandi. Men fyrst í fimtiárunum varð gjørt av, at færoyingar skuldu fara út um eins og aðrir útlendingar. Hetta økti um áhugan hjá færoyingum fyri fiskimarkinum heima. Mótvegis íslendingum gingu teir sáttmálaleiðina. Meðan teir higartil høvdu havt felags fiskimarkssøgu, dragnaðu færoyingar nú nakað afturúr íslendingum.

3. Við sáttmála frá 22. apríl 1955 millum Stóra Bretlands og Danmarkar varð fiskimarkið við Føroyar víðkað nakað. Á nøkrum økjum, serliga fyri vestan, varð tað lagt longur

¹⁾ Sjá grein eftir Hans G. Andersen í »Úlfhjóti« fyri apríl 1954.

út enn markið frá 1901. Grundreglan var tó framvegis eitt 3 fjórðinga mark utan grundlinjur.

4. Á aðalfundinum hjá S. T. í 1956 varð lögð fram ein frágreiðing frá teirri föstu fólkarættarnevndini hjá S. T. við uppskotum til rættarreglur havinum viðvíkjandi. Samtykt varð at halda eina alheimsráðstevnu um rættarskipanina á havinum. Hetta var so statt úrslitið av tiltakinum hjá Íslandi á aðalfundinum í 1949. Ráðstevnan varð hildin í Genève um várið 1958. 4 sáttmálar vórðu samtyktir: Ein um landhalgið og beltið uttanfyri, ein um hitt opna havið, ein um fiskiskap og um friðing av teimum livandi ríksdómskeldunum í havinum og ein um landgrunnin.¹⁾ Eisini vórðu nakrar samtyktir gjørdar, millum annað ein frá 26. apríl 1958, ið er prentað sum uppískoyti til greinina av tí, at hon hevur reglusetandi týðning fyri Føroyar. Men meginspurningurin um víddina av landhalginum og fiskihalginum varð ikki loystur. Ráðstevnan endaði við einari samtykt um at heita á aðalfundin hjá S. T. í 1958 at kalla saman til eina nýggja ráðstevnu fyri at loysa henda spurning. Aðalfundurin fylgdi hesari áheitan.

5. Ísland vildi ikki bíða eftir teirri nýggju ráðstevnuni. Longu 1. september 1958 varð eitt fiskimark uppá 12 fjórðingar út frá beinum grundlinjum sett í gildi við Ísland.²⁾ Hetta tiltakið íbirti hitt gitna toskakríggið millum Stóra Bretlands og Íslands.³⁾

6. Fyri Føroyar varð sáttmálaleiðin aftur roynd. Hin 27. apríl 1959 varð sáttmáli gjørdur millum Stóra Bretlands og Danmarkar um, at Føroyar skuldi hava eitt fiskimark uppá 6 fjórðingar yvir fyri bretum og 12 fjórðingar yvir fyri

¹⁾ United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, vol. II s. 132–143.

²⁾ The Icelandic Fischery Question s. 17–20.

³⁾ British Aggression in Icelandic Waters s. 5–15.

øðrum útlendingum. Á trimum okjum millum 6 og 12 fjórðingar hava Bretar tó bert loyvi at fiska eina avmarkaða tíð av árinum. Markið verður ikki roknað út frá beinum grundlinjum, men fer í ongum føri longur inn enn markið frá 1955.

7. Næsta stigið kom várið 1960, tá ið hin nýggja ráðstevnan varð hildin í Genève eftir innbjóðing frá S.T. Í henni luttóku 88 ríki.¹⁾ S.T. hevði givið ráðstevnuni ta avmarkaðu uppgávu at viðgera spurningin um víddina av landhalginum og um víddina av einum møguligum serligum fiskihalgi. Við inngangin til stevnuna var støðan tann, at 21 lond søgdu seg hava eitt landhalgi upp á 3 sjómíl (fjórðingar). Hesi vóru U.S.A., Stóra Bretland og tey flestu londini í Commonwealth og í Vestureuropu, til dømis Danmark. 3 lond, Noreg, Svíaríki og Finnland, høvdu 4 sjómíl. 10 lond høvdu 6 sjómíl. 13 lond høvdu 12 sjómíl. Til henda bólkin høyrdu Sovjetsamgongan — ið hevði havt hetta markið í meira enn 50 ár — hini londini í Eystureuropu og arabarikini. Nøkur lond, mest í Suðurameriku krevja meira. Chile, Costa Rica og El Salvador kanna sær til dømis 200 sjómíl. Upp aftur onnur lond høvdu ikki ásett víddina á landhalginum.²⁾

So ymisk sum sjómørkini vóru, var tað torført at finna fram til eina reglu, sum londini kundu semjast um. Aftan fyri tey ymisku sjómørkini liggja ymiskir áhugar. Megináhugarnir eru hermálsligir og figgjarligir. Ofta ganga áhugararnir hvør móti øðrum, ikki bert landanna millum, men eisini innan fyri tey einstøku londini.

Arbeiðið á ráðstevnuni í 1960 fór fram í einari arbeiðs-

1) Second United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records s. 175.

2) United Nations Document A/Conf. 19/4, Second Conference s. 158–163.

nevnd. Her voru bert tvey uppskot samtykt.¹⁾ Annað var eitt uppskot frá U.S.A. og Canada um eitt alment sjómark uppá 6 sjómíl og eitt fiskimark uppá 12 sjómíl; eftir uppskotinum skuldu fremmandir fiskimenn í 10 ár hava rætt til at fiska millum 6 og 12 sjómíl, treytað av, at før frá viðkomandi landi høvdu fiskað á hesum øki í 5 ár undan 1958. Hitt uppskotið varð sett framm av Íslandi og hevur eisini áhuga fyri Føroyar og Grønland. Í slíkum føri, at eitt fólk í frammúrskarandi mát livur av heimaðfiski skapi sínum, og tað gerst neyðugt at seta mark fyri veiðinøgðina fyri at byrgja fyri, at ein fiskistovnur verður ovfiskaður, skal eftir uppskotinum strandrikið hava framíhjárætt til veiðinøgðina í eitt sovorðið mát, sum neyðugt er fyri tað. Stríð millum strandrikið og onnur ríki hesum viðvíkjandi kann eftir uppskotinum skjótast inn fyri ein millumtjóða gerðardómstól. Hetta íslenska uppskotið fekk í arbeiðsnevndini 31 ja-atkvøður; 11 atkvøddu ímóti, og 64 atkvøddu ikki («sótu hjá»). Av teimum skandinavisku londunum atkvøddi Danmark fyri, Noreg ímóti, meðan Svíaríki og Finnland «sótu hjá».²⁾

Aðrenn atkvøðugreiðslan fór fram á fullskipaða fundinum (plenarfundinum),³⁾ gjørdi hini stóru vestanlondini og serliga U. S. A. eitt stórt arbeiði fyri at víska amerikansk-kanadiska uppskotinum tveggja triðinga meiriluta. Roynt varð at gera »a package deal«. Fyri at fáa londini í Suðurameríku at taka við uppskotinum varð eitt eykauppskot fest

1) Til viðtøku av einum uppskoti í arbeiðsnevndini kravdist vanligur atkvøðumeiriluti av teimum hjástøddu og atkvøðandi londunum, smb. Rule of Procedure 49, A/Conf. 19/7, Second Conference, Official Records s. XXXII.

2) Report of the Committee of the Whole, A/Conf. 19/L.4, Second Conference, Official Records s. 169–171.

3) Til viðtøku av einum uppskoti á fullskipaða fundinum kravdist 2/3 atkvøðumeiriluti av teimum hjástøddu og atkvøðandi londunum, Rule of Procedure s. 35.

upp í tað, ið var ógviliga líkt hinum fyrrnevnda íslenska uppskotinum, men gekk víðari.¹⁾ Hitt íslenska uppskotið gagnaði bert fólki, ið vóru »overwhelmingly dependent upon their coastal fisheries«, meðan eykauppskotið gagnaði øllum ríkjum, ið vóru »greatly dependent upon their coastal fisheries«. Hetta uppskotið mátti ætlast at taka tær flestu atkvøðurnar frá hinum íslenska uppskotinum, sum tí ikki varð sett fram á fullskipaða fundinum. Hin vegin setti Ísland á fullskipaða fundinum fram eitt annað eykauppskot til hitt amerikansk-kanadiska uppskotið. Eftir hesum íslenska eykauppskoti skuldi rætturin fyri fremmandar fiskimenn til í 10 ár at fiska millum 6 og 12 sjómil ikki vera galdandi í teimum førum, har eitt fólk í framúrskarandi mát livir av heimaðfiskiskapi sínum.²⁾

Hitt amerikansk-kanadiska uppskotið fall á fullskipaða fundinum. Fyrst varð atkvøtt um hvønn serstakan lut av uppskotinum. Hitt íslenska eykauppskotið kom fyrst til atkvøðu og fekk bert nakrar fáar ja-atkvøður.³⁾ Orsøkin var, at Ongland og hini londini í Vestureuropu frammanundan høvdu sagt, at tey vildu greiða atkvøðu móti sjálvum meginuppskotinum, um hitt íslenska eykauppskotið varð samtykt. Síðani varð atkvøtt um hitt fyrrnevnda eykauppskotið um frammihjárættindi til heimaðfiskiskap fyri ríki, ið eru »greatly dependent upon their coastal fisheries«. Hetta uppskotið fekk stóran meiriluta, meira enn triggjar fjórðingar av atkvøðunum. Síðani kom hitt amerikansk-kanadiska meginuppskotið til atkvøðugreiðslu og fall. Tað fekk 54 ja-atkvøður, 28 nei-atkvøður, meðan 5 lond sótu hjá.⁴⁾ Upps kotið hevði verið samtykt, um bert eitt av teimum londunum, ið søgdu nei, í staðin fyri hevði sitið

1) A/Conf. 19/L.12, Second Conference, Official Records s. 173.

2) A/Conf. 19/L.13, ibid. s. 174.

3) Second Conference, Official Records s. 29.

4) Ibid. s. 30.

hjá. Við tað at meginuppskotið fall, fall eisini hitt fyrr-
nevnda samtykta eykauppskotið.

Ráðstevnan í 1960 var sostatt úrslitaleys og endaði uttan
nakra samtykt um framtíðarviðgerð av málinum um víddina
av landhalginum og fiskihalginum.

8. Áðrenn hin avgerandi atkvøðugreiðslan fór fram á
1960-fundinum, segði hin bretski fiskimálaráðharrin, Sir
John Hare: »If we do not hang together now, we will
each hang separately«. Hetta kom tó ikki at galda fyri
Ísland. Tí longu við sáttmála frá 1961 viðurkendi Stóra
Bretland, at Ísland hevur eitt fiskimark upp á 12 sjómíl út
frá beinum grundlinjum. Tíl 12. mars í ár hava bretskir
fiskimenn rætt til at fiska millum 6 og 12 sjómíl til ávísar
tíðir og á avmarkaðum økjum. Frá nevnda degi hava ís-
lendingar eitt viðurkent reint 12 míla mark við beinum
grundlinjum. Hetta markið liggur so langt úti, at øll gýt-
ingarplássini eru innanfyri. Eftir sáttmálanum hevur Ísland
ikki bundið seg til ikki at flyta markið longur út, men
hevur bert átikið sær skyldu at siga Stóra Bretlandi frá
6 mánaðir frammanundan.

9. Eisini í 1961 hevur Stóra Bretland gjørt sáttmála við
Noreg um eitt fiskimark upp á 12 sjómíl út frá beinum
grundlinjum, men soleiðis, at bretskir fiskimenn til 31.
oktober 1970 hava rætt til at fiska millum 6 og 12 sjómíl.

10. Sáttmálaleiðin varð aftur roynd fyri Føroyar. Men
hon varð niðurløgd, tá ið tað ikki eydnaðist at fáa tær
sømdir, ið íslendingar høvdu fingið. Við løgskipan nr.
156 frá 24. apríl 1963 hevur danska stjórnin frá 12. mars
1964 sett fiskimarkið við Føroyar til 12 sjómíl út frá longst
møguligum beinum grundlinjum. Mótmæli eru komin frá
Stóra Bretlandi og Vesturtýskalandi.

11. Seinni í 1963 hevur Stóra Bretland uppsagt norð-
sjóvarfiskisáttmálan frá 1882. Í januar 1964 er eftir bretsari

innbjóðing ein ráðstevna farin fram í London um ein nýggjan sáttmála. Luttakarar vóru tey 6 felagsmarknaðar londini, tey 7 EFTA londini og Spania, Eire og Ísland. Høvuðsendamálið er at fáa vestureuropeiska semju um viddina av landhalginum og fiskihalginum. Bretar hava skotið upp, at landhalgið verður sett til 6 sjómíl og fiskihalgið til 12 sjómíl, tó at lond, ið eru von at fiska undir øðrum londum, framvegis skulu hava rætt til at fiska inn til 6 sjómíl. Hini londini uttan Noreg og Ísland hava sagt seg vera til reiðar at taka við hesum uppskoti. Danmark hevur tó tikið fyrivarni fyri Føroyar og Grønland. Ráðstevnan verður uppافتurtikin seinast í februar 1964.¹⁾

D. Ítriv.

1. Útróðurin í Føroyum er óivað eins gamal og búsetingin. Slóðin eftir hesum vinnuhátti eru miðanøvnini, tey mongu staðanøvnini á havinum uttan um oyggjarnar. Tað er ein elligamal hugsunarháttur hjá føroyingum, at miðini hoyra landinum til.

2. Áður er greitt frá, at hini norðastu londini í Atlants havinum, so langt aftur vit vita, hava havt eina serstøðu í fiskimarkssøguni í Europu. Undir ráðstevnunum í Genéve kom í ljósmála, at nøkur av hesum londum á okkara døgum hava eina serstøðu millum samfeløginu í heiminum. Hesi lond eru Føroyar, Ísland og Grønland, ið liva av fiskiskapi í eitt mát, sum er ókent aðrastaðni.

Á ráðstevnuni í 1958 varð lögð fram ein frágreiðing frá F.A.O. («The Food and Agriculture Organization of the United Nations») um »hin figgjarliga týdningin av hav»

¹⁾ 9. mars 1964 varð í London samtyktur sáttmáli, nevndur »Sáttmálin um fiskiveiðu«, ið hevur reglur um fiskihalgi sum nevnt, men onga reglu hevur um landhalgi. Danska Fólkatíngið hevur 29. mei 1964 samtykt, at ríkisstjórnin tekur við sáttmálanum, ið ikki skal vera galdandi fyri Føroyar og Grønland.

fiskiskapi í ymiskum londum¹⁾ Sambært hessa frágreiðing, sum er grundað uppá tøl frá 1956, livir einki annað fólk í so framúrskarandi mát av fiskiskapi sum føroyingar. Føroyar høvdu hina størstu fiskiveiðu í heiminum á íbúgva, nevniliga 3,5 tons. Framvegis fiskaðu Føroyar í nøgd meira enn $\frac{2}{3}$ av londunum, til dømis meira í nøgd enn lond sum Belgia, Írland, Grikkaland, Australia og New Zealand.

3. Spurningurin er so, um fólkarrætturin í dag heimilar tillíkum londum, ið bert ella eina mest liva av fiskiskapi, ein serligan rætt til fiskimiðini við strendur teirra. Sum vera man, hevur megingongdin í fólkarrættinum verið lítið ávirkað av viðurskiftunum hjá hesum londum. Hartil hava tey verið ov fjarskotin og smá. Einstakar røddir hava tó tíðliga stuðlað tilílikum serrættindum.²⁾ Á ráðstevnunum báðum í Genève varð spurningurin tikin upp. Tað eydnast ikki at samtykkja nakra reglu um eitt serligt fiski-mark í hesum førum, eins lítið og tað eydnast at semjast um nakra almenna reglu um víddina av landhalginum ella fiskihalginum. Tó var tað ikki týðningarleyst, at málið varð drigið fram á hesum báðum stevnum, har tey flestu lond í heiminum tóku lut. Fyri fyrstu ferð varð gjørt greitt fyri altjóðasamfelaginum, at slík føri eru til, har hitt umliggjandi havið frá gamlari tíð hevur havt

1) Document A/Conf. 13/16, Official Records III s. 252–260.

2) Sarpi, ein italskur altjóðaløgfrøðingur frá 17. öld, hevði tað sjónarmið, at víddin av landhalginum eigur at setast í mun til tørvini hjá viðkomandi strandriki uttan at ganga móti rættindunum hjá øðrum tjóðum. Hjá einum landi ella býi við stórum og ríkum lendum er tað eftir tykki Sarpis lítil tørvur á fiskiskapinum í grannahavinum, meðan ein tilíkur við smáum lendum, sum fær tað mesta av lívsupphaldi sínum frá havinum, eigur at hava einarrætt til nýtslu av einum nógv størri øki av havinum enn hini. *Dominio del Mar' Adriatico e sue Raggione per il Jus Belli della Serenissima Republica di Venetia, Venezia, 1686*, smb. Fulton s. 547, har hann ger hesa viðmerking: »This doctrine, though obviously difficult of application internationally, has much to recommend it on grounds of reason and justice.«

sama týdning sum hitt fasta landið hjá øðrum tjóðum. Teir flestu, ið høvdu orðið, søgdu seg skilja rættvísi í, at ein serskipan varð gjord í slíkum undantaksförum. Tað eydnaðist ikki á ráðstevnunum at orða eina serskipan um fiskimarkið soleiðis, at hon kundi góðtakast við tí atkvøðumeiriluta, ið kravdist. Men at undantaksförini eru til, fekk eina positiva viðurkenning á ráðstevnuni í 1958. Hetta hendi við áðurnevndari samtykt frá 26. apríl 1958, ið varð gjord á fullskipaða fundinum. Í samtyktini viðurkennir ráðstevnan sum eina grundreglu, at sertiltøk eiga at verða gjord millum annað í förum, har tjóðir í framúrskarandi mát lita á heimað fiskiskap fyri lívsuppihald ella figgjarliga framburð teirra («are overwhelmingly dependent upon coastal fisheries for their livelihood or economic development»). Sum eitt ítøkiligt (konkret) tiltak í hesum förum mælir ráðstevnan avvarandi londum til at semjast um framíhjárætt fyri strandríkið, um tað av friðingarorsøkum gerst neyðugt at seta mark fyri veiðina av einum fiskasláði ella fleiri fiskasløgum á havleiðum, ið liggja upp at fiskihalginum hjá strandríkinum. Hesin framíhjárættur eigur eftir samtyktini at miða seg eftir tí týdningi, ið fiskiskapurin hevur fyri strandríkið í mun til áhugarnar hjá teimum fremmandu londum, ið reka fiskiskap á viðkomandi havleið. At enda verður mælt til at loysa ósemju í hesum förum við samráðing og gerðardómsrættargangi.¹⁾

Svarið upp á hin setta spurning má vera, at hin positivi fólkarrætturin í dag ikki heimilar samfeløgum, ið eru «overwhelmingly dependent upon coastal fisheries for their livelihood or economic development» at gera serskipan um

¹⁾ Hin bretski fiskimálaráðharrin, Sir John Hare, 11. apríl 1960 á ráðstevnuni í Geneve: «The United Kingdom is not unsympathetic towards the special situation of the few countries which are overwhelmingly dependent upon fisheries for their livelihood. In 1958, three countries had been generally recognized as being in that category — Iceland, the Faroes and Greenland». Second Conference, Official Records s. 128.

víddina av fiskimarkinum. Men samtyktin frá 1958 ber kjarnan í sær til eitt annað úrslit í komandi tíð. Øktur fremmandur fiskiskapur og verklig framstig, sum t. d. veiða við ravmagnstólum, kunnu skjótt gera friðingartiltøk neyðug og kanska varandi, ikki minst við lond sum Føroyar, har øll fiskasløg eru stöðuføst. Í hesum sambandið er tað týðningarmikið, at sáttmálin frá 1958-ráðstevnuni um fiskiskap og friðing sum meginregla heimilar strandrikinum rætt til sjálvt (unilateralt) at gera friðingartiltøk á havleiðum, ið liggja upp at fiskihalginum. Sum uppiskoyti til greinina eru sett nøkur brot úr hesum sáttmála.

Flestøll lond í Atlantshavinum veiða sjálv bróðurlutin av tí fiski, ið tikin verður við strendur teirra. Hetta má fáa týdning undir einum komandi rættargangi fyri einum gerðar-dómstóli um stöddina av tí veiðiluti, sum í friðingarførum tilkemur teimum samfeløgum, ið eru »overwhelmingly dependent upon coastal fisheries for their livelihood or economic development«.

4. Áður er nevnt, at felagsmarknaðarlondini kunnu hugsast at gera eina skipan um óskert fiskifrælsi fyri limalondini sambært grein 52 í sáttmálanum um felagsmarknaðin. Eitt tilíkt fiskifrælsi undir til dømis Føroyum hevði strítt ímóti meginregluni í samtyktini frá 1958. Tað ber ikki felagsmarknaðarlondunum til at treyta upptøku av Danmark ella Íslandi av fiskifrælsi fyri limalondini við tey lond, ið eru »overwhelmingly dependent upon coastal fisheries for their livelihood or economic development«. Tí felagsmarknaðarlondini greiddu øll atkvøðu fyri samtyktini frá 1958. Sáttmálin um felagsmarknaðin er frá 1957.

II. Markið aftaná 12. mars 1964.

Sjónarmiðið frammanfyri var, at fólkarætturin, sum hann er í dag, ikki heimilar reinum fiskisamfeløgum sum t. d. hinum føroyska at gera serskipanir um víddina av fiski-

markinum. Spurningurinn verður tí, um fólkarætturinn hefur almennar reglur, ið forða fyrri hinum nýggja feroyska fiski-markinum. Málið fellur í tvíningar. Er tað móti fólkarætti-inum at seta markið út til 12 sjómíl (a), og er tað móti fólkarættinum at rokna markið frá beinum grundlinjum uttan um oyggjabólkin (b).

(a) Stóra Bretland hefur til fyrri stuttum havt ta støðu, at eitt land ikki uttan serliga heimild kann hava størri fiskihalgi enn landhalgi.¹⁾

Tá ið ráðstevnan í 1960 endaði úrslitaleyst, var støðan hjá U.S.A., Stóra Bretlandi og hinum 3 míla londunum, at 3 míla reglan framvegis var hin alment galdandi reglan í fólkarættinum um viddina av landhalginum.²⁾

Síðani er sum áður sagt hent tað, at Stóra Bretland hefur sagt upp norðsjóvarfiskisáttmálan frá 1882 og saman við meginbólkinum av londunum í Vestureuropu ætlar at gera nýggjan sáttmála um eitt landhalgi upp á 6 sjómíl³⁾ og eitt fiskihalgi upp á 12 sjómíl. Skulu hesi mörk vera galdandi móti londum, ið standa uttan fyrri sáttmálan, t. d. Sovjet-ruslandi og Póllandi, verður sáttmálin í mun til hesi lond eitt unilateralt tiltak. Hetta vil bera í sær, at londini í Vestureuropu og fremst av øllum Stóra Bretland ikki longur halda 3 míla regluna vera bindandi í fólkarættinum. Men

1) Í einari røðu í fyrstu arbeiðsnevnd hjá 1958 ráðstevnuni segði leiðarin av hinari bretska sendinevndini, Sir Reginald Manningham-Buller: »It is a novel concept, for which there is no foundation in international law, that a State should have exclusive rights outside its territorial sea.« U. N. Conference, Official Records vol. III s. 104, smb. eisini Sir Gerald Fitzmaurice í »The International and Comparative Law Quarterly, vol. 8, s. 118–121.

2) Leiðarin av hinari amerikonsku sendinevndini, mr. Dean, á avmannaða fundinum á 1960 ráðstevnuni: »In my governments view there is no obligation on the part of States adhering to the three-mile rule to recognize claims of other states to a greater breadth«. Second Conference, Official Records bls. 34.

3) Sáttmálin fekk onga reglu um landhalgi, sjá s. 126 notu 1).

tað vil eisini bera í sær, at hesi lond ikki longur halda eitt 12 míla landhalgi vera stríðandi móti fólkarættinum. Tí gildi av einum unilateralt settum fiskihalgi upp á 12 sjómíl kann neyvan hvíla á øðrum grundvølli, enn at viðkomandi land hevur rætt til eitt landhalgi uppá 12 sjómíl.

Ein 6 míla regla um víddina av landhalginum hevur ikki størri heimild í royndum hjá londunum enn ein 12 míla regla. Ein altjóðadómstólur, t. d. dómstólin í Haag ella ein altjóðagerðardómstólur, kann í dag valla koma til annað úrslit, enn at eitt 12 míla landhalgi ikki stríðir móti fólkarættinum.

Tað kann neyvan vera stríðandi móti fólkarættinum, at eitt land, ið hevur rætt til eitt landhalgi uppá 12 sjómíl, bert nýtir henda rætt til at kanna sær einarættin til fiskiskap út til 12 sjómíl, men setur hitt almenna landhalgið longur inni.¹⁾

Skal hin komandi norðsjóvarfiskisáttmálin vera galdandi móti øðrum londum, kann Stóra Bretland sostatt ikki uttan at taka støðið undan sær sjálvum siga, at hitt nýggja føroyska fiskimarkið er stríðandi móti fólkarættinum, tí at tað er sett unilateralt, ella tí at tað gongur út um landhalgið.

Sum nevnt er ætlanin at taka upp í sáttmálan, at lond, ið eru von at fiska undir einum limalandi, skulu hava rætt til at fiska inn til 6 sjómíl frá hesum landi. Ein tilílik regla um søguliga grundað serrættindi fyri einstøk lond til fiskiskap innan mark hjá øðrum londum hevur fyrmynd sína í nøkrum uppskotum á ráðstevnunum í Genève²⁾ og í sáttmálanum frá 1959 millum Stóra Bretland og Føroyar um fiskimarkið við Føroyar. Hon hevur onga almenna heimild í fólkarættinum.

1) Á ráðstevnunum í Genève høvdu Sovjetrusland og hini londini í Eystureuropu ta støðu, at eitt land kann ikki hava eitt fiskihalgi uppá 12 sjómíl uttan samstundis at hava eitt landhalgi uppá 12 sjómíl, sjá t. d. Second Conference, Official Records, s. 39.

2) Serliga uppskotið í document A/Conf. 13/C. 1/L. 159/Rev. 2, U. N. Conference, Official Records, vol. III s. 253.

(b) Eftir grein 4 í sáttmálanum frá 1958 um landhalgið og beltið utanfyri kunna beinar grundlinjur dragast sum stöði fyri sjómarkinum, har ein strond er djúpt vágskorin, ella har oyggjarøð liggja beint fram við henni.

Spurningurin um rættin til at draga tilíkar grundlinjuruttan um oyggjabólkar sum eina heild, tá ið teir liggja fyri seg sjálvar úti í havinum, er harafturimóti óloystur í hinum positiva fólkarættinum.

Nøkur lond, serliga U.S.A. og Stóra Bretland, hava ta stöðu, at markið í hesum førum má dragastuttan um hvørja oyggj fyri seg.¹⁾ Aftaná Genève ráðstevnuna í 1958 hevur Sir Gerald Fitzmaurice, ið var næstformaður í hinari bretsku sendinevndini, sett fram tað sjónarmið, at henda amerikansk-bretska støðan var løgfest sum galdandi fólkarættur við grein 10, deild 2, í sáttmálanum um landhalgið og beltið utanfyri. Henda reglan er soljóðandi: »Landhalgið hjá einari oyggj verður at seta eftir reglunum í hesum greinum« (t. e. greinunum í sáttmálanum).²⁾ Tað er heilt ivaleyst, at hetta sjónarmiðið ikki er beint.³⁾

Málið hevur verið nógv kannað av altjóðaløgfrøðingum, millum annað av fyrireikingarnevndini hjá ráðstevnuni í Haag í 1940 um lógsavnaskipan (kodifikasjón) av fólkarættinum og av hinari føstu fólkarættnarnevndini hjá S. T. frammanundan ráðstevnuni í Genève í 1958.⁴⁾ Á ongari ráðstevnu varð nakað uppskot um spurningin sett undir atkvøðu. Trupulleikin hevur verið, at oyggjabólkar eru so ymiskir í útsjón. Í nøkrum liggja allar oyggjarnar nær saman, bæði úti í umhvarvinum av bólkinum og innanfyri. Í øðrum bólkom eru tær meira ella minni spjaddar, annaðhvørt úti í umhvarvinum ella innanfyri ella báðastaðni.

1) Jens Evensen í document A/Conf. 13/18, U.N. Conference, Official Records vol. I s. 297.

2) »The International and Comparative Law Quarterly« vol. 8 s. 88.

3) Max Sørensen í »Netherlands International Law Review« fyri 1959, special issue, s. 324, nota 23.

4) Jens Evensen ibid. s. 290–295 og Max Sørensen ibid. s. 316–324.

Vandin fyri at broyta fyrrverandi opið hav til landhalgi ella fiskihalgi er størri, jú spjaddari bólkurin er, ið grundlinjur verða drignar uttanum.

Føroyar er ein av teimum tættu oyggjabólkunum. Um fólkarætturin í nøkrum føri loyvir at draga grundlinjur uttan um fríttliggjandi oyggjabólkar, munnu Føroyar uppfylla øll minstukrøv. Tað er eyðsæð, at oyggjarnar geografískt eru ein samanhangandi heild. Tær ganga allar í ein útnyrðing—landsynning og liggja so nær saman, at sjálvt við einum 3 míla marki uttan um hvørja oyggj fyri seg, verður markið ein felags linja, ið sneiðir seg uttan um allan bólkin. Øll sund og allir firðir oyggjanna millum hava støðu sum innari farvøtn¹⁾ ella í prinsippinum somu støðu sum teir firðir, ið skera seg inn í tær einstøku oyggjarnar.

Reglan í fyrrnevndu grein 4 um beinar grundlinjur fram við strondum ásetur, at linjurnar ikki í nakað munandi mát mugu víkja av frá heildarlinjuni á strondini, og at sjógvurin innanfyri grundlinjurnar má vera nóg nær knýttur til landið til at hava støðu sum innari farvatn. Henda reglan hevur beinleiðis týðning fyri skergarðar sum t. d. hin norska. Eftir einari samsvarsavleiðing man reglan heimila einari skipan av beinum grundlinjum uttan um ein tættan, vágskornan oyggjabólk sum Føroyar við millumliggjandi innari farvøtnum.²⁾

At enda verður spurningurin, um longdin av hinum føroysku grundlinjunum heldur yvir fyri fólkarættinum. Tað liggur eisini her nær fyri at taka samsvarsavleiðingar frá sáttmálaregluni um beinar grundlinjur fram við strondum.³⁾

Grundlinjurnar uttan um Føroyar víkja ikki í nakað

1) Fyrstu ferð nevnt í grein 3 í »Anordning nr. 4 af 21. februar 1927 om Bestemmelser for fremmede Krigsfartøyers Adgang til danske Farvande og Havne under Fredsforhold«.

2) Max Sørensen ibid. s. 329.

3) Ibid. s. 330.

munandi mát av frá heildarumhvarvinum á oyggjabólkinum. Tær hava sama tríhyrningssnið og somu útnyrðingslandsynningslegu sum bólkurin sjálvur. Hin longsta linjan, ið gongur frá Bispinum suður á Flesjarnar, er um leið 60 sjómíl long. Til sammetingar kann nevast, at hin íslenska grundlinjan yvir um Faxaflógvan er 64 sjómíl long. Fleiri av teimum íslensku linjunum eru drignar millum sker úti til havs. Við sáttmálanum frá 1961 hevur Stóra Bretland góðtikið tær íslensku grundlinjurnar.

Rættarstöðan hjá leiðunum innan fyri tær føroysku linjurnar verður ikki broytt á avgerandi hátt. Eftir einari samsvarsavleiðing frá grein 5 í fyrrnevnda sáttmála frá 1958 verður allur hesin sjógvur innari farvøtn. Men hetta var sjógvurin oyggjanna millum frammanundan, eisini Skopunarfjørður og Suðuroyarfjørður. Og á tí sjógvi, sum linjurnar gera til innari farvøtn, verður sami rættur sum frammanundan til »óseka sigling« (innocent passage), sjá grein 5, deild 2.

Ein meginstuðul fyri teirri longu linjuni er at finna í grein 4, deild 4, í sáttmálanum frá 1958. Her sigist, at har ið beinar linjur kunnu nýtast, kann fyri serstakar av hesum linjum dentur verða lagdur á figgjargligar áhugar, ið eru eyðkendir fyri viðkomandi leið, tá ið styrkjan og týðningurin av hesum áhugum klárliga eru prógvað gjøgnum nýtslu í langa tíð. Føroyar lúka hesa treyt. Uttan miðini, hjallin á sjónum, vóru tær neyvan bygdar.

Appendix I

Brot úr sáttmála frá 28. apríl 1958 um fiskiskap og friðing av teimum livandi ríkdómskeldunum í hinum opna havinum.

Article 6

1. A coastal State has a special interest in the maintenance of the productivity of the living resources in any area of the high seas adjacent to its territorial sea

Article 7

1. Having regard to the provisions of paragraph 1 of article 6, any coastal State may, with a view to the maintenance of the productivity of the living resources of the sea, adopt unilateral measures of conservation appropriate to any stock of fish or other marine resources in any area of the high seas adjacent to its territorial sea, provided that negotiations to that effect with the other States concerned have not led to an agreement within six months.

2. The measures which the coastal State adopts under the previous paragraph shall be valid as to other States only if the following requirements are fulfilled:

- a. That there is a need for urgent application of conservation measures in the light of the existing knowledge of the fishery.
- b. That the measures adopted are based on appropriate scientific findings.
- c. That such measures do not discriminate in form or in fact against foreign fishermen.

3. These measures shall remain in force pending the settlement, in accordance with the relevant provisions of this Convention, of any disagreement as to their validity.

4. If the measures are not accepted by the other States concerned, any of the parties may initiate the procedure contemplated by article 9. Subject to paragraph 2 of article 10, the measures adopted shall remain obligatory pending the decision of the special commission.

Article 9

1. Any dispute which may arise between States under articles 4, 5, 6, 7 and 8 shall, at the request of any of the parties, be submitted for settlement to a special commission of five members unless the parties agree to seek a solution by another method of peaceful settlement, as provided for in Article 33 of the Charter of the United Nations

*Appendix II**Special situations relating to coastal fisheries*

*Resolution adopted on 26 April 1958, on the report
of the Third Committee*

The United Nations Conference on the Law of Sea

Having considered the situation of countries or territories whose

people are overwhelmingly dependent upon coastal fisheries for their livelihood or economic development,

Having considered also the situation of countries whose coastal population depends primarily on coastal fisheries for the animal protein of its diet and whose fishing methods are mainly limited to local fishing from small boats,

Recognizing that such situations call for exceptional measures befitting particular needs,

Considering that, because of the limited scope and exceptional nature of those situations, any measures adopted to meet them would be complementary to provisions incorporated in a universal system of international law,

Believing that States should collaborate to secure just treatment of such situations by regional agreements or by other means of international co-operation,

Recommends:

1. That where, for the purpose of conservation, it becomes necessary to limit the total catch of a stock or stocks of fish in an area of the high seas adjacent to the territorial sea of a coastal State, any other States fishing in that area should collaborate with the coastal State to secure just treatment of such situation, by establishing agreed measures which shall recognize any preferential requirements of the coastal State resulting from its dependence upon the fishery concerned, while having regard to the interests of the other States,

2. That appropriate conciliation and arbitral procedures shall be established for the settlement of any disagreement.

SUMMARY

In the present paper is given a short survey of the history of fishery limits, with special reference to the fishery limits of the Faeroe Islands. The author then proceeds to discuss the validity under international law of the new Faeroese fishery limit which came into force on March 12, 1964.

In the historical context a fundamental difference in the traditional views held by the European countries on the coastal fisheries, is underlined. It is a well-known fact that the coastal fisheries in Europe from the middle ages up to the 17th century — when the concept of the

regime of the territorial sea was developed — were as a general rule free for everybody to take part in, natives and foreigners alike. This was the case, for instance, in England and Denmark. The general rule had, however, some significant exceptions, in which cases the coastal fisheries had, as far back as we know, been reserved for the coastal populations. These exceptions were Norway and the Norwegian settlements in the Atlantic ocean, Scotland, and the Scottish isles. In these regions the fisheries were of quite another importance to the population than in the rest of the European countries. As the Norwegian author, Dr. Arnold Ræstad, puts it: 'The sea was to the Norwegians, the Icelanders, and the Scots the daily life and the daily bread'.

During the United Nations conference in 1958 on the law of the sea, the fact emerged that the Faroese people today, as far as the economic importance of sea fisheries is concerned, take up a singular position among the nations. According to an F.A.O. report, produced during this conference, on 'The Economic Importance of the Sea Fisheries in Different Countries', the sea fishery landings in the Faroe Islands in 1956 had a total weight of 116,000 tons. This gave the islands with their population of only 32,000 a place in the group of countries and other territories, 34 in all, each producing more than 100,000 tons of fish a year. In this group coastal states such as Greece, Belgium, Ireland, New Zealand, and Australia were not to be found. Furthermore, the Faroese catch in 1956 amounted to 3.5 tons per inhabitant, which was the highest figure of its kind in the report. In the total exports of the islands in the years 1952–1956 the fishery products occupied a share varying from 95 up to 99 per cent. The terrestrial resources of the Faroe Islands are meagre in the extreme. Throughout the centuries the resources of the Faroese fishing grounds have been to the islanders what the terrestrial resources have been to other nations. It is an old and still valid saying in the islands that 'the Faroese man has his food-store in the sea'.

In the course of the 17th century the exclusive fishing rights of the Faroese were recognised on an international level. Following a complaint from the Faroese against Scottish fishermen, James the First and the Scottish Privy Council in 1618 issued a proclamation forbidding Scottish fishermen to fish within sight of land of the Faroe Islands. Up to the middle of the 19th century Danish men-of-war on inspection tours in the North Atlantic had instructions to protect a 16-mile fishery limit off the Faroe Islands and Iceland.

In the last decade of the 19th century the first foreign steam-trawlers appeared in Faroese and Icelandic waters. In his book *The sovereignty of the sea*, T. W. Fulton gives the information that the catches of these trawlers were enormous. The reaction of the local population is

expressed in a report from the 'Løgting' of the Faroe Islands in 1898: '... The procedure of the trawlers is most rational. Some ten ships gather side by side with just so much space between them that their gear does not collide. They are then trawling in the same direction, all of them ... In the early summer the prospects of a good catch of haddock in the waters north of the islands were promising; but this fishery has failed totally as a result of the activity of the trawlers ... The summer fishery has miscarried ... and it is to be feared that next year's fishery has been destroyed too ...'.

In 1901 the Faroese fishery limit according to a convention between Great Britain and Denmark was fixed at 3 miles. According to a convention from 1955 this limit got certain local extensions (see map). In 1959 Great Britain and Denmark agreed upon a Faroese fishery limit of 12 miles in relation to other countries than Great Britain, and 6 miles with certain extensions in relation to Great Britain (see map).

According to a convention in 1961 between Great Britain and Iceland, Great Britain has recognised that Iceland has a fishery limit of 12 miles measured from straight baselines. As far as Great Britain is concerned, this limit came into full force on March 12, 1964. Denmark has unilaterally decided that the Faroese fishery limit from the same day is 12 miles measured from straight baselines drawn around the islands as a whole (see map). This decision was not made till Denmark had tried in vain to get an agreement with Great Britain similar to the one between Iceland and Great Britain.

During the Geneva conferences on the law of the sea much sympathetic attention was given to the case of the isolated islands in the North Atlantic, where the fisheries are the only staple industry. On the 1958 conference a resolution was passed, dealing with these special cases (see appendix). But no provision of special fishery limits in these cases was agreed upon.

De lege lata it is not warranted to establish a special Faroese fishery limit on grounds of necessity or similar criteria. The author, however, defends the opinion that the new Faroese limit is not contrary to the general rules of international law. He makes the allegation that the validity as to non-signatory states of the 12 miles fishery limit, recently agreed upon in London by most of the states of Western Europe, presupposes that a territorial limit of 12 miles is not contrary to international law, as the justification of a unilaterally fixed fishery limit is to be found in the assumption that the coastal state has a right to a territorial limit of the same extension, a right which it arbitrarily chooses to use in regard to fisheries only. The validity of the straight baselines, drawn around the Faroe Islands as a whole, the author bases upon an analogy from article 4 in the convention on the territorial

sea and the contiguous zone, adopted by the 1958 Geneva conference on the law of the sea. He contends that the baselines do not to any appreciable extent depart from the general direction of the Faroese coastline (article 4, section 2), and that the 60 mile-long baseline to the east is justified by the traditional and unique importance of the coastal fisheries to the habitability of the islands (article 4, section 4).

BÓKMENTIR

1. *Andersen, N.*: Færøerne 1600–1709. København, 1895.
2. British aggression in Icelandic waters. Ministry for Foreign Affairs. Reykjavík — June 1959.
3. *Fitzmaurice, Sir Gerald*: Some results of the Geneva conference on the law of the sea. Grein í *The international and comparative law quarterly*, volume 8 pp. 72–121. London 1959.
4. *Fulton, Thomas Wemyss*: The Sovereignty of the Sea. Edinburgh and London 1911.
5. *Gidel, Gilbert*: Le droit international public de la mer. I–III. Paris 1932 og 1934.
6. The Icelandic Fishery Question. Memorandum submitted by the government of Iceland to the general assembly of the United Nations september 1958.
7. International Court of Justice: Fisheries Case (United Kingdom v. Norway) Judgment of December 18th, 1951. Leiden 1951.
8. International Court of Justice: Pleadings etc. Fisheries Case (United Kingdom v. Norway) volumes I–IV. Leiden 1951.
9. *Meyer, Christopher B. V.*: The extent of jurisdiction in coastal waters. Leiden 1937.
10. *Ræstad, Arnold*: Kongens Strømme. Kristiania 1912.
11. *Sørensen, Max*: The territorial sea of archipelagos. Grein í *Netherlands international law review*, special issue on the occasion of the 70th birthday on July 5th of Professor J. P. A. François, year 1959, pp. 315–331. Leiden 1959.
12. *Þordarson, Gunnlaugur*: Landhelgi Íslands með tilliti til fiskveiðar. Reykjavík 1952.
13. *Øksnevad, Toralf*: Norges fiskerigrense, munttlige referater af prosedyren og dommen i Haag. Oslo 1952.

Fig. 1



Fig. 2



Fig. 3

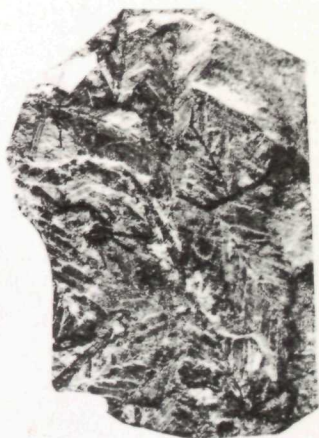
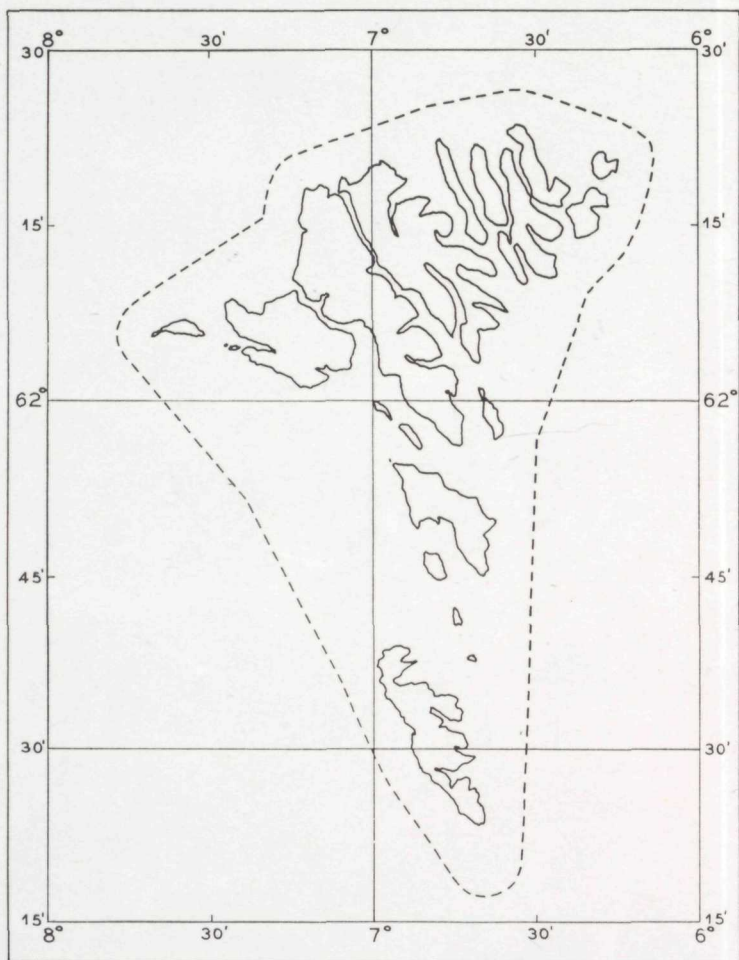
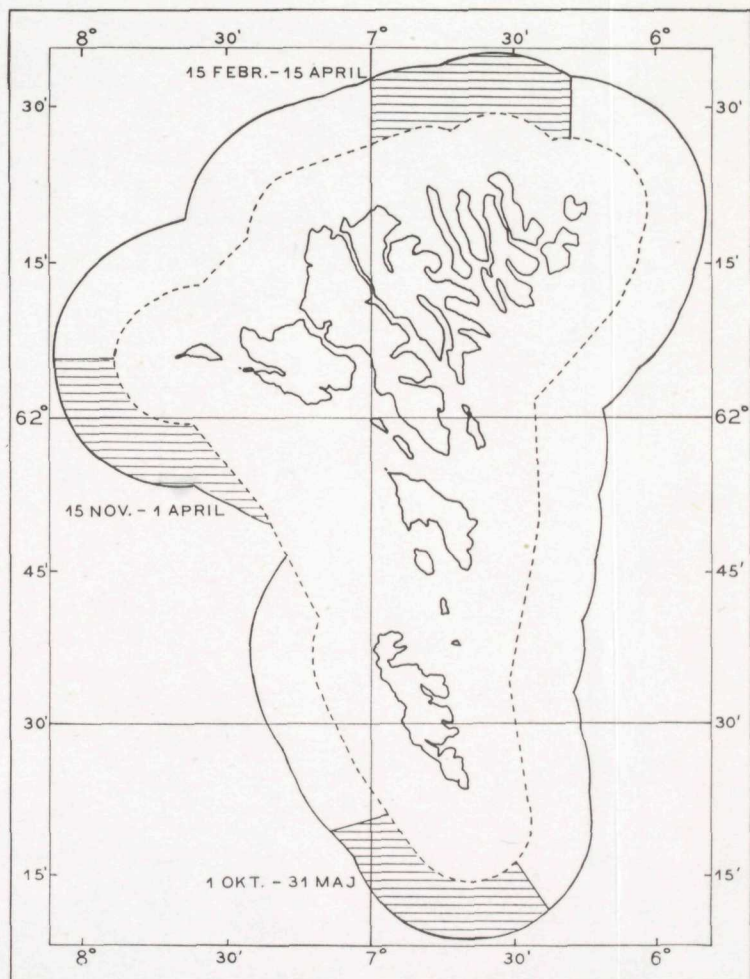


Fig. 4



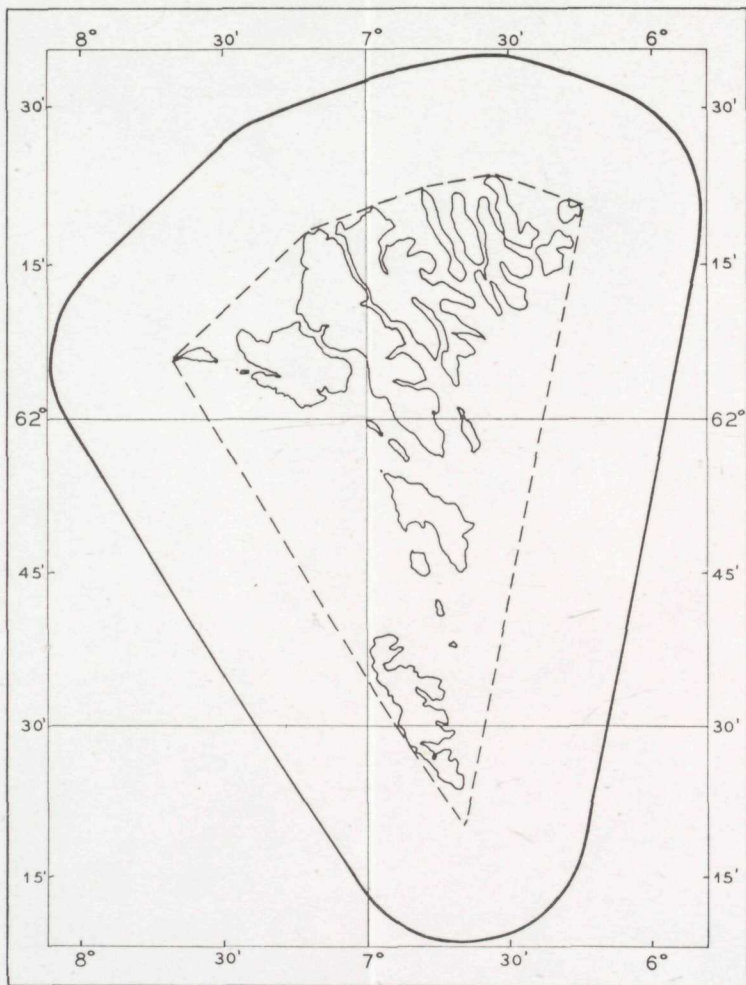
Fiskimarkið eftir sáttmála frá 22. apríl 1955.

(The Faroese fishery limit from 1955. In principle it is a 3-mile limit without baselines, but with certain extensions, especially to the west).



Fiskimarkið eftir sáttmála frá 27. apríl 1959.

(The Faroese fishery limit from 1959. It is a twelve-mile limit without base-lines. On a small stretch to the west it follows one of the extensions from 1955. British fishermen are allowed to fish in to 6 miles (the stippled line). In the hatched areas only longlines and handlines are allowed in the periods, written on the map).



Fiskimarkið 12. mars 1964.

(The Faroese fishery limit from March 12, 1964. It is a 12-mile limit measured from straight baselines).